

Socialdepartementet
Regeringskansliet
103 33 Stockholm

s.fs@regeringskansliet.se
s.remissvar@regeringskansliet.se

Diarienummer: S2024/01502

2025-01-20

Attentions svar på betänkandet **Stärkt stöd till anhöriga - Ett mer ändamålsenligt stöd till barn och vuxna som är anhöriga, SOU 2024:60**

Riksförbundet Attention är en intresseorganisation för personer med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF) och deras familjer. Vi företräder personer med egna funktionsnedsättningar, anhöriga och personal som möter våra grupper inom till exempel skola, vård, socialtjänst, arbetsförmedling och Försäkringskassan. Bland våra medlemmar finns personer med adhd, ASD/Aspergers syndrom, Tourettes syndrom, språkstörning samt personer med nedsatt förmåga att läsa, skriva och räkna. Attention har omkring 19 000 medlemmar och ett 50-tal lokala föreningar runt om i landet.

Allmänna kommentarer

Riksförbundet Attention har tagit del av utredningens förslag som handlar om frågor av stor betydelse för våra medlemsgrupper. Personer med neuropsykiatriska funktionsnedsättning kan i olika perioder i livet behöva mycket stöd från omgivningen för att få livet och vardagen att fungera. I majoriteten av fallen är det anhöriga som står för det stödet antingen direkt eller indirekt genom att stötta och hjälpa personen att ansöka om eller få tillgång till rätt stöd. Vi menar att samhället i största möjliga mån måste ge det stöd och den hjälp som en person med funktionsnedsättning har behov av så att den anhöriga – förälder, partner eller annan anhörig – ska få vara just anhörig på samma villkor som andra vars närstående inte har en funktionsnedsättning. Vi vet dock att så inte är fallet idag, vilket också framgår av utredningen.

Vi ser i våra undersökningar och otaliga kontakter med målgruppen att det kan vara otroligt krävande att vara anhörig till någon med NPF. Personer med NPF kan behöva insatser och stöd från många olika delar av samhället vilket innebär många kontakter. Det kan också vara

svårt för personen i fråga att veta hur man kan få hjälp och vart man ska vända sig, vilket i de fallen allt som oftast blir en uppgift för den anhöriga att ta redan på och hjälpa till med.

Vi ser stora utmaningar kring hur samhället organiserat stöd och information till anhöriga och inte minst den brist på upplevd inkludering som många anhöriga vittnar om. I utredningen framhålls att anhöriga är en stor tillgång för närståendes välmående och för samhället i de insatser som den anhöriga gör. Men allt för ofta får vi höra att anhöriga snarare upplever sig motarbetade och deras kännedom och kunskap om den närstående och dess behov är oönskade. Vi anser att både kunskap om anhörigas situation och inställning till de anhöriga måste förändras bland samhällets aktörer som möter individer i behov av stöd och deras anhöriga.

Utredningens förslag och bedömningar

Attention har valt att enbart kommentera bara de förslag som vi har särskilda synpunkter på.

Kapitel 3 Kontaktperson för anhöriga

3.8.1 Utredningens bedömning: *Utredningen bedömer att det inte är ändamålsenligt att lämna förslag på vilka långvariga sjukdomstillstånd respektive kortvariga allvarliga sjukdomstillstånd som ska omfattas av utredningens förslag om en anhörigkontakt.*

Attention håller med utredningen i att det vore olyckligt att avgränsa vilken krets anhöriga som skulle omfattas eftersom anhöriga har olika behov av sett vilken situation/tillstånd den närstående befinner sig i. Vi anser att det viktiga är att den som är att anse som anhörig och som upplever sig vara i behov av stöd eller andra insatser ska få det.

3.8.2 Utredningens förslag: *Socialnämnden ska erbjuda en anhörig-kontakt till de personer som har ett särskilt behov av stöd och som vårdar eller stödjer en närstående som är långvarigt sjuk, äldre eller som har en funktionsnedsättning. Anhörigkontakten ska tillgodose den anhöriges behov av individanpassad information och vägledning samt individanpassat stöd med att planera.*

Attention är positiva till förslaget. Dock anser vi att förslaget i och med denna formulering riskerar att missa behovet hos en stor grupp anhöriga när det är att anhörigkontakten ska gälla anhöriga som har *ett särskilt behov*. Utredningen lyfter visserligen denna risk och tydliggör att det vid utredning av individens behov bör lägga stor vikt vid den enskildes uppfattning av behovet av stöd. Vi ser även att det finns en risk att behovet hos vårdnadshavare inte helt kommer täckas av utredningens förslag, beroende på hur formuleringen kring anhörigkontaktens uppgifter kommer att tolkas i verksamheterna. Exempelvis ser vi att många vårdnadshavare till barn med NPF har stort behov av stöd inte bara med att få information utan särskilt med samordning, att boka möten hålla ihop alla de kontakter som kommer av barnets funktionsnedsättning. Det eftersom det är så många olika kontakter knutna till barnet som den anhöriga tvingas hantera när de olika verksamheterna inte kommunicerar. Dessutom är det tidskrävande i och med att det sällan finns någon som kan hjälpa till att koordinera besök och bokningar så att de kan synkroniseras för att skapa bättre förutsättningar för vårdnadshavare att förvärvsarbeta. Det finns då ett behov av stöd så som koordinatorsstöd eller case manager eller någon samordnande funktion. I utredningen konstateras bland annat att införandet av liknande typer av anhörigstöd skulle riskera att ta över funktioner eller uppgifter som redan finns exempelvis SIP. Men vi vet dock att SIP inte fungerar för alla och

att detta verktyg långt ifrån alltid används så som det är tänkt. Om anhörigstöd därför inte bedöms ska innefatta sådant stöd som koordinator eller samordningsstöd för att funktionen redan finns på annat sätt måste man också se till att den insatsen också fungerar i praktiken. Annars lämnas en stor grupp anhöriga i en mycket svår situation. Vi är därför kritiska till den avgränsning som utredningen valt att göra.

3.8.3 Utredningens förslag: *Bestämmelsen om socialnämndens skyldighet att erbjuda stöd till anhöriga i 5 kap. 10 § socialtjänstlagen förtydligas så att det framgår att anhöriga, förutom annat stöd, ska erbjudas information och vägledning.*

Attention tillstyrker förslaget att socialtjänsten skyldigheter att erbjuda stöd till anhöriga förtydligas.

Förslagen 3.8.5 – 3.8.6 Attention vill understryka hur viktigt det är att det sker uppföljningar kring stödet för att kunna göra anpassningar i utformning av stöd och hur det ges. Det är otroligt viktigt att det strategiska arbetet utgår från anhörigas upplevelser och synpunkter.

Kapitel 5 Barn som anhörig

5.11.6 – 5.11.7 Vi håller med om behovet att ta fram kunskapsstöd till personal inom socialtjänsten och personal inom hälso- och sjukvården.

5.11.8 Vi är också mycket positiva till förslaget att Nka får i uppdrag att sprida kunskap om barn som anhöriga till skolpersonal.

5.11.9 Utredningens bedömning: *Regeringen bör genomföra tidigare förslag om ökad tillgång till föräldraskapsstöd som lämnats av utredningen En uppväxt fri från våld, SOU 2022:70, särskilt förslaget om att Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd får i uppdrag att kartlägga förekomst och behov av målgrupps-anpassade föräldraskapsstödsprogram.*

Vi tillstyrker förslaget. Attention har länge lyft behovet att ökad kunskap bland professioner som möter barn och deras föräldrar tidigt för att i så stor utsträckning som möjligt fånga upp de föräldrar som av olika anledningar kan ha behov av särskilt stöd – antingen utifrån sin egen förmåga eller utifrån behovet att kunna ge anpassat eller riktat stöd till barnet.

Kapitel 6 Nationell anhöriglinje

6.5 Utredningens bedömning: *Regeringen bör anslå ytterligare medel till anhörigorganisationer för att de i ökad utsträckning ska kunna besvara frågor och samtal från anhöriga via telefon, chatt eller liknande.*

Attention tillstyrker förslaget och välkomnar möjligheten för anhörigorganisationer att i ökad utsträckning bedriva rådgivning och stödlinjer utifrån sina specifika kunskapsområden. Dock är behovet av information och rådgivning stort bland anhöriga, vilket vi märker tydligt i vår egen rådgivning samt får indikationer på även från andra organisationer, så som funktionsrättsbyrån som är ett projekt som drivs av Funktionsrätt Sverige. Vi anser att det är helt nödvändigt att mer ekonomiska resurser tilldelas civilsamhället och de organisationer som bedriver sådana verksamheter.

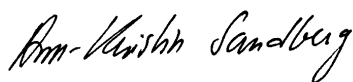
Därtill finns sedan december 2024 en nationell stödlinje för psykisk ohälsa vilken också tar emot samtal från deras anhöriga. Vi anser att ekonomiska satsningar på att utöka linjens arbete för anhöriga skulle vara en bra lösning för att säkerställa att det finns nationellt stöd att få för anhöriga till personer med psykisk ohälsa, som ofta förekommer hos personer med NPF.

Därtill finns det sedan december 2024 en nationell stödlinje för psykisk ohälsa vilken också tar emot samtal från anhöriga till personer med psykisk ohälsa. Vi anser att det vore lämpligt att också där göra ekonomiska satsningar för att utöka linjens arbete gentemot just anhöriga.

6.6 Utredningens förslag: *En nationell informationsportal där anhöriga kan få information och vägledning bör inrättas.*

Regeringen bör ge lämplig myndighet i uppdrag att i samråd med Sveriges Kommuner och Regioner närmare analysera förut-sättningarna för att utforma och förvalta en informationsportal för anhöriga.

Attention välkomnar förslaget med en informationsportal med aktuell och relevant information för anhöriga som ska ligga under 1177. Det är ett bra komplement till redan befintliga stödlinjer och den bör innehålla information om stöd som ges både från offentliga aktörer och civilsamhället.

Ann-Kristin Sandberg
Förbundsordförande